

Křesťanská láska k bližním

Pán Bůh nemusel přikazovat, aby člověk miloval sám sebe, poněvadž každý sebe má rád, ale přikazuje lásku k bližním, poněvadž této lásky často není dost. Křesťanovy povinnosti k bližním jsou obsaženy ve druhém přikázání lásky: „**Miluj svého bližního jako sám sebe.**“ (Mt 22,39) Naším bližním je každý člověk, přítel i nepřítel. Lásku k bližním přikázal Bůh již ve Starém zákoně. V Novém zákoně se stává přikázání lásky novým přikázáním v tom smyslu, že vzorem této lásky má nám být sám Pán Ježíš, který za nás obětoval i svůj život. Pán Ježíš vybízí k lásce k bližním zvláště těmito slovy: „Nové přikázání vám dávám: Milujte se navzájem: jak jsem já miloval vás, tak se navzájem milujte vy.“ (Jan 13,34) Pán Ježíš o tom poučil jednoho znalce Zákona a své posluchače podobenstvím o milosrdném Samaritánu (Lk 10,25-37). Kromě toho máme pamatovat na to, že všichni lidé jsme jako jedna velká rodina, neboť máme jednoho praotce Adama a jednu pramáti Evu, takže jsme mezi sebou jako bratři a sestry. Za nás všechny zemřel Pán Ježíš na kříži a všechny nás povolal k věčné spáse. Bůh povolal všechny lidi k účasti na své Božské blaženosti. Vysvětá to ze slov svatého Pavla: Bůh „chce, aby se všichni lidé zachránili a došli k poznání pravdy.“ (1 Tim 2,4) Bližní máme milovat pro Boha jako sebe. Bližního milujeme jako sebe, když mu prokazujeme všechno, co můžeme sami právem žádat, a nic mu nečiníme, co bychom rozumně sami neměli rádi, především máme pečovat o spásu jeho duše.

Láska k bližním je přirozená a nadpřirozená. Přirozenou lásku k bližním máme, milujeme-li je z pohnutek přirozených, kterými jsou pozemská krása a časný zisk. Nadpřirozenou lásku k bližním máme, milujeme-li je z pohnutek nadpřirozených, totiž pro Boha. Bližní milovat pro Boha znamená je milovat proto, že i Bůh je uznává za hodna své lásky a že je povolal k účasti na své Božské blaženosti. Bůh uznává za hodna své lásky každého člověka, protože všechny lidi stvořil k svému obrazu, vykoupil je krví svého Syna, a posvěcuje je Duchem svatým. „Bůh stvořil člověka ke svému obrazu, k obrazu Božímu ho stvořil, stvořil je muže a ženu.“ (Gn 1,27) „Víte přece, že jste ze svého prázdného způsobu života, jak jste ho zdělili po předcích, byli vykoupeni ne snad nějakými pomíjejícími věcmi, stříbrem nebo zlatem, ale drahou krví Krista jako bezúhonného a neposkvrněného beránka.“ (1 Petr 1,18-19) „A takoví bývali někteří z vás. Ale dali jste se obmýt, byli jste posvěceni, byli jste ospravedlněni pro jméno našeho Pána Ježíše Krista a skrze Ducha našeho Boha.“ (1 Kor 6,11)

Křesťanská láska k bližním je velice důležitá, neboť je platným důkazem lásky k Bohu; bezpečným znakem pravých Ježíšových učedníků; a podmínkou věčného života. „Říká-li kdo: Miluji Boha, ale přitom nenávidí svého bratra, je

lhář. Neboť kdo nemiluje svého bratra, kterého vidí, nemůže milovat Boha, kterého nevidí.“ (1 Jan 4,20) „Podle toho všichni poznají, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku k sobě navzájem.“ (Jan 13,35) „Kdo nemiluje, zůstává ve smrti.“ (1 Jan 3,14)

Protivy lásky k bližním jsou: lhostejnost, závist, škodolibost, nenávist, hněv a zlořečení. **Lhostejnost** (netečnost, chladnost, nevšímavost, bezcitnost) nebývá dojata bídou bližního. **Závist** je zármutek z přednosti nebo statku bližního, protože nechceme, aby nás předčil, a nebo se nám vyrovnal. Zvláštní druh závisti je **škodolibost**. Jako závist je zármutek ze štěstí bližního, tak škodolibost je radost z neštěstí bližního bez vlastního zisku. Nenávist může být dvojitá: nenávist osoby a nenávist věci nebo vlastnosti. **Nenávist osoby** neboli nepřátelská nenávist je vášeň, kterou někdo bližnímu přeje zlé, a to je velmi těžký hřích, neboť Písmo svaté říká: „Každý, kdo nenávidí svého bratra, je vrah.“ (1 Jan 3,15) **Nenávist věci nebo vlastnosti** je nelibost z nějaké vlastnosti, kterou má bližní. Nenávist věci nebo vlastnosti není vždy hřích. Nenávidíme-li v bližním zlé vlastnosti, například pýchu, lakomství, nehřešíme, ale hřešíme, nenávidíme-li v bližním dobrých vlastností, jako darů milosti a ctnosti a samé přirozenosti. **Hněv** je nezřízené rozčilení mysli, spojené se žádostí pomstít se. Hněv obsahuje dvojitou chybu: nezřízené rozčilení mysli; a nepřátelství proti bližnímu, který dal k hněvu podnět. Je-li hněv ovládnut rozumem a nesměřuje-li proti osobě, nýbrž proti hříchu, je spravedlivý, proto žalmista přikazuje: „Třeste se a nehřešte!“ (Žl 4,5) **Zlořečení** se dopouští, kdo bližního proklíná a přeje mu něco zlého.

Křesťanská láska k bližním má být: upřímná, účinná, nezištná, a obecná. Naše láska k bližním je **upřímná**, milujeme-li své bližní vpravdě a ne jen na oko. Kdo miluje své bližní upřímně, raduje se z jejich štěstí jako ze svého a rmoutí se z jejich neštěstí jako ze svého. Naše láska k bližním je **účinná**, dáváme-li jí najevo skutky. „Děti, nemilujme jen slovem a jazykem, ale činem, doopravdy.“ (1 Jan 3,18) Naše láska k bližním je **nezištná**, milujeme-li bližní ne pro vlastní prospěch, nýbrž pro Boha a pro něho samého. „Když strojíš hostinu, pozvi žebráky a mrzáky, chromé a slepé. A budeš blahoslavený, protože oni nemají čím odplatit. Dostaneš však odměnu při vzkříšení spravedlivých.“ (Lk 14,13-14) Milovat není nic jiného než vážit si toho, koho miluješ, a nehledat z toho žádný prospěch. Naše láska k bližním je **obecná**, nevylučuje-li žádného člověka, ať je přítel nebo nepřítel. „Jestliže tedy milujete ty, kdo milují vás, jakou budete mít odměnu? Copak to nedělají i celníci? A jestliže pozdravujete jen své bratry a sestry, co tím děláte zvláštního? Copak to nedělají i pohané?“ (Mt 5,46-47) Z toho, že láska k bližním má být obecná, nevychází, že má být ke všem lidem stejná. Více je třeba milovat osoby, které mají zvláštní právo na naši lásku a které jsou postaveny ve větší tísní duchovní nebo tělesné. Větší právo na naši lásku mají ti, kteří jsou s námi spojeni svazkem pokrevního příbuzenství;

kteří jsou s námi stejné víry a národnosti; a přátelé a dobrodinci. Že máme milovat víc příbuzné než cizí, ukázal nám sám Spasitel. Ač přišel vykoupit všechny lidi, přece v první řadě věnoval se svému národu, z něhož vyšel. Když kanaanská žena jej prosila, aby uzdravil její dceru, a jeho učedníci se za ni přimlouvali, řekl: „Jsem poslán jen k ztraceným ovcím domu izraelského.“ (Mt 15,24)

Láska k národu a souvěrcům: Povinni jsme milovat všechny lidi bez rozdílu rasy a národnosti, avšak smíme, a také máme více milovat ty, kteří jsou nám bližší rodem nebo vírou, dobrodiním nebo přátelstvím. Rodem jsou nám bližší zvláště rodiče a sourozenci, příbuzní a členové vlastního národa. O lásce k těm, kteří jsou s námi stejné víry, píše svatý apoštol Pavel: „Dokud tedy máme ještě čas, prokazujme dobro všem, ale zvláště těm, kdo svou vírou patří s námi do stejné rodiny.“ (Gal 6,10) To také věřící křesťané vždy plnili a bratrsky si navzájem pomáhali. „Hleďte, jak se milují,“ říkali o nich pohané. Kdo miluje svůj národ, hlásí se k němu, zůstává mu věrným, váží si mateřské řeči, otcovské země a národních památek. Hledí poznat dějiny svého národa, hájí jeho práva, přispívá na jeho potřeby a modlí se za něj. Svému národu hledí prospět poctivou prací ve svém povolání. Bylo by hříchem vlastní národ zradit, nějak tupit a poškozovat. Hříchem je však také zášť a utiskování, výsměch a pohrdání proti národu jinému. Sám vtělený Boží Syn, Ježíš Kristus, dal nám nejkrásnější příklad lásky ke své vlasti.

Láska k vlasti: Vlastí nazýváme zemi, od které jsme přijali nejvíce dobrodiní. Pouhé rodiště nelze vždy pokládat za vlast, protože někdo se mohl náhodou narodit v cizině, ale neusadil se tam trvale. V takovém případě není vlastí rodiště, nýbrž země, ve které člověk vyrostl, byl vychován a přijal největší část dobrodiní. Obyčejně však bývá vlastí země, ve které se člověk narodil. Láska k vlasti záleží v tom, že člověk zná přednosti své vlasti, váží si jich a přispívá podle svých sil k tomu, aby tyto přednosti se zachovaly a rostly. Lásku k vlasti Bůh vštípil i nerozumnému tvorstvu. Každé zvíře pamatuje si místo, kde se narodilo, láska k vlasti je v něm, nezaměňuje ho ani za místo pohodlnější, neopouští ho, leč bylo-li vypuzeno násilím, a vrací se do něho opět, když strávilo zimu v teplejších krajinách. Také bylině daří se jenom na rodné půdě, a když je přesazena na jí cizí půdu, vadne a umírá. Vštípil-li Bůh náklonnost k rodné půdě nerozumnému tvorstvu, vštípil ji tím více rozumnému člověku. Proto láska k vlasti rozohňovala již pohany k nejodvážnějším činům. V Bibli máme pěkné příklady lásky k vlasti, například Judit, Ester, makabejskou rodinu aj. Křesťan je povinen milovat svou vlast ještě proto, že Kristus mu dal vznešený příklad. Kristus Pán přišel na svět vykoupit všechny lidi bez rozdílu, ale přede všemi miloval národ, ze kterého vyšel, a tomuto národu se propůjčoval v první řadě svými službami. Když ponejprv rozesílal apoštoly, řekl jim: „Mezi pohany nechodte a do žádného samařského města nevcházejte. Raději jděte k ztraceným

ovcím z domu izraelského.“ (Mt 10,5-6) Hlavní město Jeruzalém nechtělo přijmout jeho učení a milosti, proto zaplakal nad ním a zvolal: „Kéž bys v tento den poznalo i ty, co je pro tebe k pokoji! Nyní však je to tvým očím skryté.“ (Lk 19,42)

Křesťanská láska k vlasti se neosvědčuje planými city či prázdnými slovy, nýbrž skutky. „Pracuj každý s chutí usilovnou na národu roli dědičné, cesty mohou být rozličné, jenom vůli mějme všichni rovnou.“ (Kolár: Slávy dcera) Studující se mají pilně vzdělávat pro své budoucí povolání, aby byli jednou platnými členy svého národa a své vlasti byli ke cti. Kdo má určité povolání, svědomitě plní povinnosti svého stavu a podporuje svůj národ mravně i hmotně. Křesťan osvědčuje lásku k vlasti tím, že svůj národ miluje víc než národy jiné, ale žádným národem nepohrdá, a žádnému národu neubližuje. Křesťan ví, že všichni lidé jsou jedna rodina, a že všichni mají společného Otce v nebi. „Nemáme snad všichni jednoho Otce? Nestvořil nás jeden Bůh?“ (Mal 2,10) Zvláště křesťané jsou spojeni v jedno duchovní tělo, jehož hlavou je Kristus. „Vy všichni, pokřtění v Krista, oblékli jste se v Krista: už není Žid anebo Řek, už není otrok anebo svobodný, už není muž anebo žena; všichni jste jeden v Kristu Ježíši.“ (Gal 3,27-28) Křesťan osvědčuje lásku k vlasti tím, že dává všude přednost mateřskému jazyku, ale proto cizích jazyků nezavrhuje a hledí se jim přiučit, zvláště jazykům těch národů, s nimiž se stýká. Kde v zemi žije několik národů pohromadě, křesťan dává najevo lásku k vlasti tím, že se všemi spoluobčany hledí žít v pokoji a svornosti. Svorností malé věci rostou, nesvorností i největší věci se rozpadávají. „Každé království proti sobě rozdvojené zpustne a žádné město nebo dům proti sobě rozdvojený neobstojí.“ (Mt 12,25) Když křesťan miluje svou pozemskou vlast, nezapomíná na vlast nebeskou, protože ví, že zde jsme jen cizinci a přistěhovalci (1Petr 2,11) a že zde nemáme trvalého pobytu, nýbrž hledáme budoucí (Žid 13,14), proto slouží oběma.

Zdvořilost ke všem: Láska k bližnímu má se projevovat také zdvořilým jednáním ústně i písemně. Zdvořilý neuráží a není na obtíž, uctivě oslovuje a pozdravuje, prosí a děkuje, ochotně poslouží, omluví se, když pochybí. Je způsobný, šetrný a srdečně přívětivý. Je soucitný k lidem starým, postiženým tělesnou vadou či jinak ubohým. Písmo svaté napomíná: „Před šedinami povstaň a starci prokazuj úctu.“ (Lv 19,32) O dobrém chování hledí se poučit na příkladu druhých i z knih o společenském chování. „Vaše ušlechtilost ať je známá všem lidem.“ (Flp 4,5) „V bratrské lásce se navzájem mějte srdečně rádi, v uctivosti předcházejte jeden druhého.“ (Řím 12,10) Zamysli se nad tím, jak se chováš zvláště k těm nejbližším ze všech bližních, ke svým rodičům a sourozencům. Ať jsi kdekoli a jednáš s kýmkoli, vždy pamatuj na slova Pána Ježíše: „**Co tedy chcete, aby lidé dělali vám, to všechno i vy dělejte jim.**“ (Mt 7,12)

Křesťanská láska k nepřátelům

Protože křesťanská láska k bližním má být obecná, nesmí vylučovat žádného člověka, ani nepřítele. Láska k nepříteli nebyla sice ve Starém zákoně neznámá. Jako příklad nám poslouží usmíření Jakuba s Ezauem či zachování se Davida k Saulovi, ale přece jen křesťanská láska k nepřátelům je teprve ovocem křesťanského ducha, a to ovoce nejkrásnější. Jak máme milovat i své nepřátele, učíme se nejlépe od Ježíše Krista, který odpustil svým nepřátelům a za ně se modlil, obětoval za ně i svůj život a nám přikázal, abychom nepřátele milovali. „Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co činí.“ (Lk 23,34) „Ale já vám říkám: Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují. Tak budete syny svého nebeského Otce, neboť on dává vycházet svému slunci pro zlé i pro dobré a sesílá déšť spravedlivým i nespravedlivým.“ (Mt 5,44-45) Pán Ježíš je nám vzorem lásky k nepřátelům, protože svým nepřátelům se nemstil, ale odpouštěl jim a činil dobře.

Nemsti se! „Nezjednávejte si svoje právo sami, moji drazí, ale nechte Boha, aby on spravedlivě potrestal. Nedopusť, aby tě zlo přemohlo, nýbrž přemáhej zlo dobrem.“ (Řím 12,19.21) Právo trestat křivdu má jenom Bůh a k tomu oprávněný úřad. Hospodin říká: „Mně náleží odplata a náhrada.“ (Dt 32,35) A Pán Ježíš řekl: „Slyšeli jste, že bylo řečeno: Oko za oko a zub za zub. Ale já však vám říkám: Neodporujte zlému.“ (Mt 5,38) Lépe je křivdu trpět, než křivdu činit. Prikázání o lásce k nepříteli nám ukládá potlačit nenávist a pomstychtivost proti nepříteli a odpustit mu ze srdce podle Spasitelových slov: „Když lidem neodpustíte, ani váš nebeský Otec vám neodpustí vaše poklesky.“ (Mt 6,15) Prokazovat nepříteli obyčejné důkazy lásky k bližnímu, jako je odpovědět na pozdrav nebo i zdravit, kde je obyčejem se všeobecně navzájem zdravit. Zvláštní důkazy lásky dávat najevo nepříteli nejsme povinni. Máme-li však naději, že tím nepřítel ziskáme, jsme povinni konat i takové skutky. Písmo svaté říká: „Hladoví-li ten, kdo tě nenávidí, nasyť jej chlebem, žízní-li, napoj ho vodou, tím shrneš řeřavé uhlí na jeho hlavu a Hospodin ti odplatí.“ (Př 25,21-22) Takové projevy lásky k nepříteli jsou projevy dokonalé lásky k nepříteli. Krásným příkladem dokonalé lásky k nepříteli je svatý Štěpán, prvomučedník. (Sk 7,59)

Odpusť a smiř se! K odpuštění nás vybízí Pán Ježíš napomenutím o obětním daru: „Přinášíš-li tedy svůj dar k oltáři a tam si vzpomeneš, že tvůj bratr má něco proti tobě, nech tam svůj dar před oltářem, a jdi se napřed smiřit se svým bratrem, teprve potom přijď a obětuj svůj dar.“ (Mt 5,23-24) K odpuštění nás vybízí také příběhem o nemilosrdném služebníkovi (Mt 18,23-35) a prosbou Otčenáše „odpusť nám naše viny, jako i my odpouštíme našim viníkům.“ Svatý apoštol Pavel napomíná: „Snášejte se a navzájem si odpouštějte, má-li kdo něco proti druhému. Pán odpustil vám, proto odpouštějte i vy.“ (Kol 3,13) „Slunce ať

nezapadá nad vaším hněvem.“ (Ef 4,26) Když jsi snad sám někoho urazil, popros jej za odpuštění. Příkázání o lásce k nepříteli nám ukládá s nepřítelem se smířit. Řidme se napomenutím svatého apoštola Pavla: „Nikomu neodplácejte zlým za zlé. Usilujte o dobro pro všechny lidi. Jak je to jen možné – pokud záleží na vás – žijte v pokoji se všemi lidmi. Nejednávejte si svoje právo sami, moji drazí, ale nechte Boha, aby on spravedlivě potrestal. Stojí totiž v Písmu: Mně patří pomsta, já odplatím, praví Pán.“ (Řím 12,17-19)

Čiň dobře i nepříteli! „Láska bližnímu neublíží.“ (Řím 13,10) Říká se: „Kdo do tebe kamenem, ty do něho chlebem!“ „Když tvůj nepřítel má hlad, dej mu najíst, když má žízeň, dej mu napít. Nedopusť, aby tě zlo přemohlo, nýbrž přemáhej zlo dobrem.“ (Řím 12, 20-21) „Blahoslavení tvůrci pokoje, neboť oni budou nazváni Božími syny.“ (Mt 5,9) Pokoj v rodině, se sousedy, v obci, ve státě a mezi všemi národy je podmínkou krásného soužití, síly, Božího požehnání a věčného pokoje. Ve svaté Boží jednotě je síla. Sjednoceni stojíme, rozdělení padáme. Katolík se nesoudí s druhými, jen když je to nevyhnutelně nutné. „Žijte v pokoji a Bůh, dárce lásky a pokoje, bude s vámi.“ (2 Kor 13,11) Kristus Pán lásku k nepříteli ustanovil jako podmínku k odpuštění našich hříchů. „A odpusť nám naše viny, jako i my odpouštíme našim viníkům.“ (Mt 6,12)

Láska k bližnímu se osvědčuje úctou k jeho lidské důstojnosti a snahou přispívat k jeho blahu věčnému i časnému na základě spravedlnosti. V tom záleží pravá křesťanská humanita. Úcta k osobnosti bližního opírá se o náboženské důvody. Podle křesťanského učení Bůh všechny lidi stvořil k svému obrazu, vykoupil je krví svého Syna a posvěcuje je Duchem svatým. Mimo to všechny lidi povolal k účasti na své vlastní blaženosti. Proti úctě k osobnosti bližního prohřešuje se, kdo osobní důstojnost bližního snižuje. Nejvíce se snižuje lidská osobnost v otroctví. **Otroctví** je právní stav záležející v tom, že jistým lidem se upírá osobní svoboda, že jsou pokládáni za věc, a že jako věc jsou majetkem jiného. Otroctví je následek dědičného hříchu. Z dědičného hříchu vzešla panovačnost, lakota a ukrutnost. Z těchto nepravostí vzešly války a loupeže na silnicích i na moři a z válek a loupeží otroctví. Váleční zajatci byli původně od vítěze zabíjeni. Teprve později hledělo se na ně s hospodářského stanoviska a byli ponecháváni na živu za tím účelem, aby bylo těženo z jejich práce. S počátku užívalo se otroků jako domácích a zemědělských čeledí, později, když se vyvíjela řemesla a průmysl, užívalo se jich k živnostenským pracím. Vedle válek a loupeží je ještě třetí pramen otroctví: zadlužení. Již u kočovných národů nacházíme obyčej, že věřitel vzal v otroctví dlužníka a jeho rodinu, nemohl-li platit. Tento právní stav pokládáme za našich časů za barbarský, ale za starých časů byl pokládán za stav zcela přirozený. Sami Římané, národ, který dostoupil tak vysokého stupně právní kultury, že jejich právo stalo se zdrojem dnešního právního života, uznávali otroctví za oprávněné, ba oni to byli, kteří ten stav provedli právně do všech důsledností.

Teprve křesťanství počalo hlásat, že otrok je právě tak lidská osobnost jako jeho pán. Svatý Pavel říká: „Vy všichni, pokřtění v Krista, oblékli jste se v Krista: už není Žid anebo Řek, už není otrok anebo svobodný, už není muž anebo žena; všichni jste jeden v Kristu Ježíši.“ (Gal 3,27-28) A bohatého občana Filemona ve frýgickém městě Kolosách prosí, aby odpustil uprchlému otroku Onezimovi a přijal jej jako svého bratra. (Flm 15-16) Pavel očekává od Filemonovy velkomyslnosti, že nejen Onezimovi odpustí, nýbrž že jej i úplně propustí na svobodu. List Filemonovi je první listina ve prospěch otroků. Avšak trvalo to ještě mnoho století, než se křesťanství podařilo otroctví aspoň zmírnit, a ještě déle, než otroctví v evropských státech bylo úplně zrušeno. Skoro všeobecně v evropských zemích otroctví zaniklo na sklonku 13. století. V Čechách ještě ve 13. století Židé vedli obchod s otroky. Zakázal jim to teprve král Václav I. Jen výjimkou udrželo se otroctví v jednotlivých zemích ještě v pozdější době. V Americe otroctví bylo zrušeno teprve roku 1865. Naproti tomu v Polynésii a v Africe kvete otroctví ještě déle a konají se tam pravé hony na otroky. Obchod s negry provozovali dále hlavně Arabové. Papežové odsoudili a přísně zapověděli obchod s otroky. Křesťanství prokázalo lidské společnosti neocenitelné služby tím, že každému člověku propůjčilo nezadatelné právo osobní svobody.